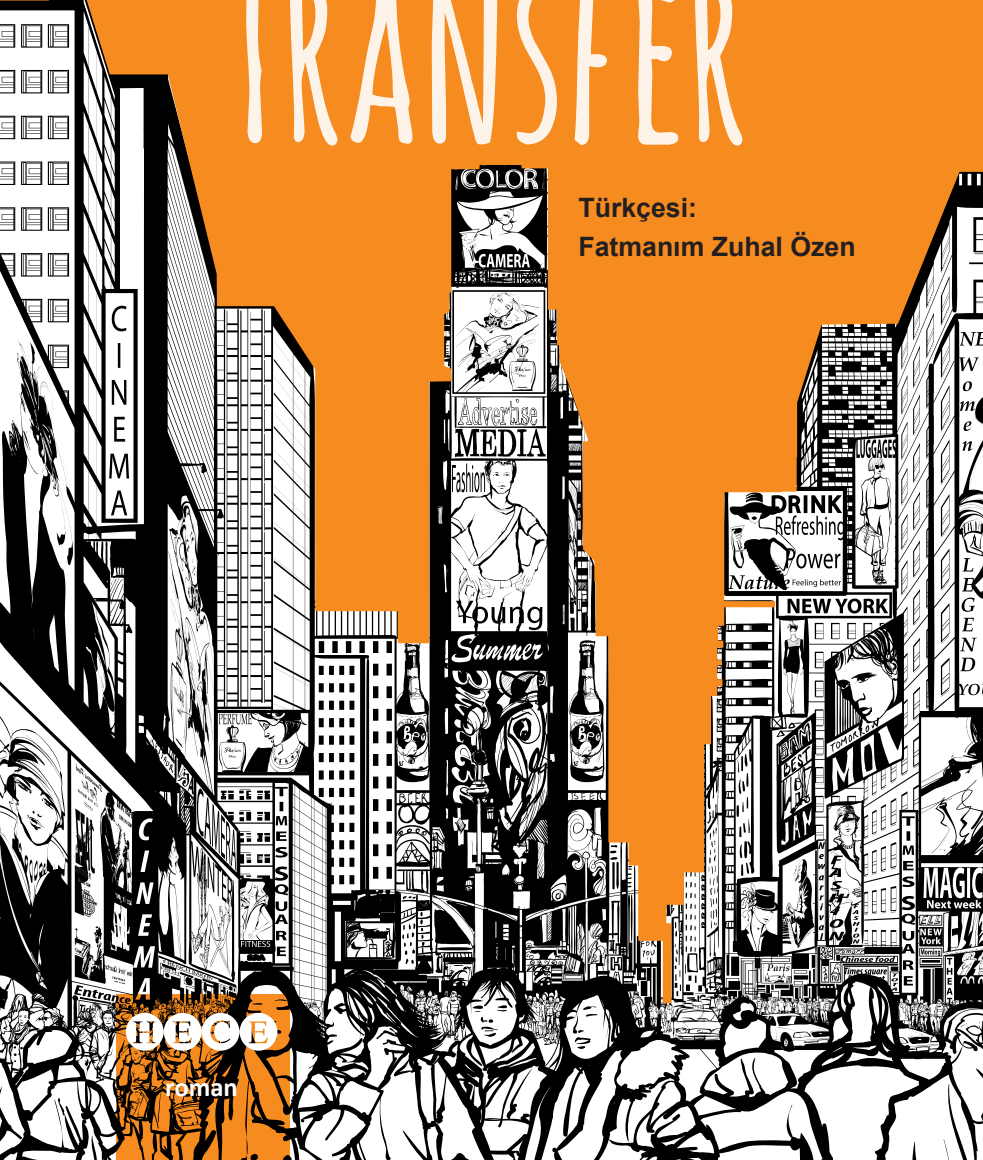

JOHN DOS PASSOS

MANHATTAN
TRANSFER

Türkçesi:
Fatmanım Zuhal Özen

HECE

roman

John Dos Passos: Portekiz asıllı John Dos Passos 14 Ocak 1896 yılında Şikago'da doğdu. Babası ünlü bir avukat idi. Chaote Okulu'nda eğitim gördü ve 1916 yılında Havard Üniversitesi'nden mezun oldu. Birinci Dünya Savaşı esnasında Amerika Birleşik Devletleri Sağlık Teşkilatı'na hizmet etti. Savaşın bitimiyle İspanya ve Yakın Doğu'da yürüttüğü serbest gazetecilik deneyiminin ardından kendini kitap yazmaya adanmıştı. 1922 yılında birçok şiir ve İspanyol kültürüne dair bir düzine deneme yayımladı. 1925'de gerçek ve kurgu karışımı olan kendine has stili ile ilk roman yazma deneyimini gerçekleştirerek Manhattan Transfer'i yayımladı. 1929'deki krize dek iç içe geçmiş Amerikan yaşamlarını ve olay örgülerini yine aynı epiksel kuşbakışı tekniğiyle *Amerikan Üçlemesi* kitabında işledi. Sosyal hayatı ve politikayı ele aldı. 20. Yüzyılda Amerikan işçi sınıfını ve zengin kesimin arasındaki eşitsizliği eleştiren ve bu meseleye oldukça hâkim olan entelektüellerden biriydi. Amerikan toplumsal tarihinin otuzlu ve kırklı yıllarını bir hikâyeye büründüren *District of Columbia* üçlemesini yayımladı. Kariyeri boyunca yazılarında Amerikan kültürünün gerçeklerini yansıtmaya çabalamıştır. İkinci Dünya Savaşı esnasında ise yazar, Pasifik'te 'Life' dergisi için savaş muhabirliği yapmıştır. John Dos Passos sonraki yıllarda Birleşik Devletlerin kuruluşuyla ilgili *The Grounda we Stand on*, *The Head and Heart of Thomas Jefferson*, *The Men Who Made This Nation* ve *The Shackles of Power* adlı tarih çalışmaları yayımladı. En uzun süre ikamet ettiği evi Virginia'da Tidewater'deki babasının çiftliği oldu. 1970 yılında dünyadan ayrıldı.

Fatmanım Zuhâl Özen: 13 Eylül 1995 yılında Almanya'nın Weissenburg i. Bay. şehrinde doğmuştur. Aslen Denizlili'dir. Lise eğitimini Werner-von-Siemens-Gymnasium'da tamamladıktan sonra da Türkiye'ye kesin dönüş yaparak öğrenim hayatına Hacettepe Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık bölümünde devam etmiştir.

**MANHATTAN
TRANSFER**

JOHN DOS PASSOS

**İngilizceden çeviren:
Fatmanım Zuhâl Özen**

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 430

Roman

Orijinal adı: Manhattan Transfer

©Copyright John Dos Passos

Bu kitabın telif hakkı Lucy Dos Passos Coggin c/o Jane Rotrosen Agency, LLC'den Nurcihan Kesim Literary Agency aracılığıyla alınmıştır.

Birinci Basım: Nisan 2017

©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA

www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent Güler

Baskı: Dumat Ofset

T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9556-27-9

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara

Yazışma: P.K. 79 Yenışehir/Ankara

T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

- 1- İskele / 9
- 2- Büyükşehir / 21
- 3- Dolarlar / 67
- 4- Raylar / 103
- 5- Buharlı Silindir / 145

İKİNCİ BÖLÜM

- 1- Beyaz At Sırtındaki Kadın / 165
- 2- İstmuslu Uzun Bacaklı Jack / 183
- 3- Gelip Geçicilik / 213
- 4- Yangın Tulumbası / 251
- 5- Hayvanat Bahçesine Gittik / 271
- 6- Yasalara Uygun Beş Sebep / 297
- 7- Hız Treni / 313
- 8- Jordan'a Varmamıza Bir Nehir Kaldı / 321

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

- 1- Kaygısız Bir Şehrin Şenliği / 339
- 2- Pikap / 363
- 3- Döner Kapılar / 381
- 4- Gökdelen / 435
- 5- Ninova'nın Sirtında Ağır Yük / 461

BİRİNCİ BÖLÜM

1- İskele

Daireler çizerek kanat çırpın üç martı, iskelenin kazıkları arasında yüzen paramparça tahta kutularının, portakal kabuklarının ve çürük lahana yapraklarının tepesinde dönüyor, yeşil dalgalar geminin burnuna çarpıp bembeyaz köpürüyor, azgın dalgalarla boğuşurken vapur, ezilmiş suyu yutuyor ve iskelede usulca yerini buluyor. Zincirler, bocurgatların fırl fırl dönmesiyle şingirdiyor. Geçitler indiriliyor, çatlak ahşap zeminin üstünde adımlar atılıyor, erkekler ve kadınlar feribotun gübre kokan tahta çıkışından, sıkma makinesine atılan ezilmiş elmalar gibi itişe kakışa ilerliyorlar.

Hemşire, kucağında leğen gibi taşıdığı sepetle duvarları yeşilimsi boyanmış, içerden alkolle iyot kokusu ve duvar boyunca sıralanmış diğer sepetlerden bebek viyaklamaları yayılan, geniş, havasız bir odaya doğru kapıyı açtı. Sepeti yere bırakırken büzüşük dudaklarla içine şöyle bir göz attı. Pamuk battaniyenin içinde bir solucan gibi mecalsizce kıvranıyordu yeni doğmuş bebek.

Keman çalan yaşlı bir adam vardı gemide. Cildi, yüzünde bir köşede birikmiş maymun suratlı adam, patlamış rugan ayakkabısından sırttan parmağıyla tempo tutuyordu. Bud Koperning sırtını nehre vermiş küpeştede otururken ihtiyarı izliyordu. Rüzgâr, şapkasından taşan saçlarına vuruyor ve şakaklarından boncuk boncuk akan teri kurutuyordu. Ayakları su toplamıştı ve kederliydi; fakat geminin iskeleden hareketiyle ufak dalgalar birbirleriyle boğuşurken bütün damarlarını sıcak ve kıpır kıpır duygular esir aldı. Yanında duran mavibeyaz çizgili kravatlı, hasır şapkalı genç bir adama, “Söylesene ahbab, şehir iskeleden çok mu uzak?” diye sordu. Genç adamın bakışları Bud’ın yol yürümekten aşınmış ayakkabılarını ve sökülmüş ceket kolundan beliren kızarmış bileklerini süzüp zayıflıktan hindi gırtlığına benzemiş boynunu ve kasketinin altında yatan dalmış gözlerini inceliyordu.

“Nereye gitmek istediğinize bağlı.”

“Broadway’e nasıl ulaşabilirim? Şehrin tam merkezine gitmek istiyorum.

“Doğuya yürüyeceksiniz, tam bir blok sonra Broadway’e sapacaksınız. Yeterince yürürseniz şehrin tam merkezine varırsınız.”

“Teşekkürler bayım. Dediğinizi yapacağım.”

Rüzgâr, yarı kel kafasındaki gri saçları dalgalandırırken kemancı, kalabalığın arasından sıvıştıyordu ve şapkasını insanlara uzatarak parsayı topluyordu. Bud, ihtiyarın kendisine baktığını fark etti; gözleri, gözlerine sabitlenmiş iki siyah raptiye gibi. “Param yok” dedi sertçe. Arkasını döndü ve göz alıcı, çelik bıçağı kadar parlak nehri izledi. İskelenin tahta geçitleri açıldı ve gemi yalpalarken geçidi hafifçe zedeledi. Zincir tıkırtısı duyuluyordu ve Bud kalabalık tarafından çıkışa doğru itiliyordu. İki kömür vagonu arasından, tozu her tarafa yayılmış yoldan geçip sarı tramvayların gelip gittiği sokağa doğru yürüdü. Dizlerinin bağı çözüldü. Ellerini ceplerinin dibine kadar soktu, para arandı.

YEMEK, yolun ortasında duran vagon-lokantası. Gitti, sessizce oturdu tabureye ve uzun uzun fiyat listesine baktı.

“Sahanda yumurta ve bir fincan kahve...”

Tezgâhın arka tarafından “Kariştırayım mı?” diye sordu kızıl saçlı adam; terlemiş, iri yarı kollarını önlüğüyle silerken.

Bir hamleyle doğruldu Bud.

“Ne?”

“Sarısı üstte mi kalsın yoksa kariştırayım mı?”

Bud dirseklerini tezgâha dayayarak arka tarafa sarktı “Aa, kariştırın tabii.”

“Yorgun bir hâl var üstünde delikanlı.” dedi adam, bir yandan da yumurtaları tavadaki kızarmış yağa kırdı.

“Şehir dışından, kuzeyden geldim. Sabahtan beri on beş mil yürüdüm.”

Köpekdişinden gelen sesli bir ıslık çaldı adam. “Vah vah, büyükşehre iş bulmak için geldin demek.”

Bud, kafasını sallayarak onayladı. Adam, tavada çıtırdayan yumurtaları ters çevirerek tabağa koydu; kenarına bir iki dilim ekmek ile tereyağı ekledikten sonra Bud’un önüne itti. “Sana bir öğüt vereyim delikanlı, kulağına küpe olsun. Karşılığında da beş kuruş istemem. Git, tıraş ol, üstüne başına çeki düzen ver; şu köylülüğü ve tezek kokusunu at üzerinden ve iş aramaya öyle çık; böylece şansın artar. Bu şehirde fiyakaya bakarlar.”

Ağzı dolu “İşimle aram iyidir, iyi bir işçiyim ben.” diye homurdandı Bud.

“Sadece bir tavsiyeydi, o kadar.” dedi adam ve ocağın başına geri döndü.

Hastanenin geniş girişinden mermer merdivenleri teker teker çıkarken Ed Thatcher titriyordu. İlaç kokusu zenzi-

ni yaktı. Masanın ardından ona bakan sert ifadeli kadına yöneldi. Titrek ses tonunu sakinleştirmeye çalıştı.

“Bayan Thatcher’in durumuyla ilgili bilgi alabilir miyim?”

“Evet, yukarıdan öğrenebilirsiniz.”

“Hanımefendi, lütfen. Kötü bir şey mi oldu?”

“Kattan sorumlu hemşire size bilgi verecektir. Sol taraftaki merdiven, üçüncü kat, doğum servisi.”

Yeşil parafinli kâğıda sarılmış bir bukule çiçek tutuyordu Ed Thatcher elinde. Yukarı çıkarken merdiven ayağının altında sallanıyordu. Basamaklara serilmiş hasır örtüyü yerinde tutan madeni çubuklara çarpıyordu ayakkabıları. Açılan kapı kapatılırken acı acı bağırarak bir kadının sesini kesti. Ed, bir hemşireyi durdurdu.

“Bayan Thatcher’i görmek istiyorum.”

“Nerede yattığını biliyorsanız dümdüz devam edin.”

“Biliyordum ama yerini değiştirdiler.”

“Koridorun sonundaki danışmaya sormalısınız o hâlde.”

Kurumuş ve çatlamış dudaklarını kemirmeye başladı Ed. Koridorun diğer ucunda kırmızı yüzlü bir kadın ona bakıyordu, gülümseyerek.

“Her şey yolunda... Nur topu gibi bir kız çocuğunun babası oldunuz.”

Kekeleyerek “O bizim ilk göz ağrımız. Susie, çok hassastır.” dedi.

“Ah anlıyorum sizi, endişelisiniz doğal olarak. Yanına girebilirsiniz. Uyandığında onunla konuşabilirsiniz. Bebek, henüz iki saat önce doğdu; onu sakın yormayın.”

Çökmüş gri gözleriyle Ed Thatcher ufak tefek, sarı bıyıklı bir adamdı. Hemşirenin bileğini kavradı ve elini, yamuk yumuk sıralanmış sarı dişleriyle gülümseyerek sıktı. “Anlıyorsunuz değil mi? İlk bebeğimiz.”

“Tebrikler,” dedi hemşire.”

Titrek ışıklar saçan lambalar altında sıralanmış yataklar, iğrenç kokular yayan yatak çarşafı, dolgun yuvarlak, ince, sapsarı ve bembeyaz yüzler... İşte orada. Susie, bukle bukle sarı saçları omzuna serpilmişti ve çenesinin etrafını sarmıştı. Yüzü ise yorgun ve kırışmış bir ifadeye bürünmüştü. Gülleri, kâğıdından çözüp sessizce komodinin üstüne bıraktı Ed. Pencereden dışarıyı izlemek, sanki denizin dibine bakmak gibiydi o an. Meydandaki ağaçları, mavi örümcek ağları sarmıştı. Sokak boyunca elektrik lambalarından mor kiremitlerin üstüne yumuşak ve titrek yeşil gölgeler vuruyordu. Çatılardaki baca külahları ve su depoları, eti derisinden sıyırılmışçasına gökyüzünü yardı. Susie'nin mor göz kapakları açıldı.

“Ed, sen misin? Güller... Bunlar baston gülleri. Dünyanın parası tutmuştur bunlar.”

“Onları almalıydım, dayanamadım. Senin en sevdiğin gül çeşidi.”

Hemşire yatağın ayakucunda bekliyordu.

“Bebegi görmemize izin var mı hanımefendi?”

Hemşire başını sallayarak onayladı. Yüzü ince uzun, dudakları sık ve dolgun, sessiz, kendi hâlinde bir kadın...

“Nefret ediyorum bu kadından.” dedi Susie “Evde kalmış, acımasız bir kadından başka bir halt değil, sinirimi bozuyor.”

“Canını sıkma bir tanem, burada sadece bir iki gün daha yatacaksın.” Susie, gözlerini yumdu.

“Adını Ellen mi koymak istiyorsun hâlâ?”

Hemşire, geri gelirken bir sepet vardı kucağında, onu Susie'nin yanına yatağın üstüne bıraktı.

“Bebegimiz ne kadar da güzel. Şuna bak, nefes alıp veriyor.” dedi Ed. Üstelik yıkayıp ovalamışlar, mis gibi kokuyor.”

Eşine dirseklerinin üstünde durması için yardım ederken sarı bukle saçları çözülüp kollarından Ed'in eline aktı.

"Hemşire, bebekleri nasıl birbirinden ayırt edebiliyorsunuz?"

"Bazen edemiyoruz." dedi ve ağzında bir sırıtma belirdi. Bebeğin mor yüzüne baktı Susie kuşkuyla.

"Bunun benim olduğuna emin misiniz?"

"Elbette."

"Ama hiçbir yerinde ismi yazmıyor, etiket yok."

"O hâlde hemen yazacağım."

"Benim bebeğim esmerdi." Susie yastığına geri yaslandı, nefes nefese kaldı.

"Sevimli, kıvrır kıvrır sarı saçları var, aynı sizinki gibi."

Kollarını havada savurarak haykırdı: "Bu benim değil! Bu benim doğurduğum değil. Alın götürün şunu. Bu kadın benim bebeğimi çaldı!"

"Tanrı aşkına! Ne oluyor, Tanrı aşkına!" Ed, Susie'yi yatağa bastırarak sakinleştirmeye çalıştı.

Hemşire, sepeti kaldırırken "Ah, yazık." dedi, "Ona sakinleştirici vermeliyim."

Susie doğruldu "Götürün şunu." diye bağırdı, yatağına vurdu kendisini ve durmaksızın ağlıyordu.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı ve yumruklarını sıktı.

"Bay Thatcher, gitseniz iyi olur, sakinleşecek merak etmeyin. Gülleri suya koyarım."

Merdivenleri ağır ağır inen tombul yanaklı bir adamla son basamakta göz göze geldiler, adam ellerini ovuşturuyordu.

"Her şey yolunda mı bayım?" diye sordu şişko adam.

"Ah! Evet, galiba öyle." dedi Ed, hâlsizlik belirdi sesinde.

Şişman adam kalın sesinden sevinç taşarak “Tebrik edin, beni tebrik edin. Benim karım bana bir erkek çocuğu doğurdu.”

Thatcher, adamın tombul elini sıktı. “Benim de bir kızım oldu.” dedi omuzları düşük...

“Beş yılda, her sene bir kız çocuğu doğurdu ve inanır mısınız bu defa bir erkek oldu.”

“Evet,” dedi Ed hastaneden çıkarken “çok güzel bir an.” Kaldırımında durdular.

“Bayım, izin verirseniz sizi bir kadeh içmeye davet etmek istiyorum, bunu kutlamalıyız.”

“Memnuniyetle.”

Üçüncü caddenin köşesinde meyhanenin küçük, tahta aralıklı kapıları durmadan açılıp kapanıyordu. Ayakkabılarını paspasa hafifçe sürttükten sonra arka salona geçtiler.

“Ah,” dedi Alman, yıpranmış kahverengi masaya otururken “aile hayatı sıkıntılarla dolu.”

“Evet, haklısınız bayım, ilk çocuğum.”

“Bira?”

“Bana her şey uyar.”

“Ailemizin şerefine, iki şişe Culmbacher birası, ithal malı olsun.” Şişelerin kapağı patladı ve sepya rengi köpük bardaklardan taşıtı. “Başarıya... Prost!” dedi alman ve bardağını havaya kaldırdı. Bıyığının üstünde biriken köpüğü sildi ve yumruğunu masaya vurdu. “Yersiz mi olur bay...?”

“Adım Thather.”

“Mesleğinizi sual etmem yersiz mi olur Bay Thatcher?”

“Muhasebeciyim. Yakın zamanda yeminli muhasebeci olmayı umut ediyorum.”

“Ben de matbaacıyım, adım Zucher, Markus Antonius Zucher.”